

Harbin önünü almağa mahsus Cenubî Amerika muahedesine Cümhuriyet Hükûmetince vukubulan iltihakın tasdikına dair kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilân : 30/XI/1936 - Sayı : 3472)

No.
3068

Kabul tarihi
20 - XI - 1936

BİRİNCİ MADDE — Arjantin, Brezilya, Şili, Meksika, Paraguay ve Ürügü-ay Hükûmetleri arasında 10 birinci teşrin 1933 de Rio de Janeiro'da akid ve imza edilmiş olan « Harbin önünü almağa mahsus Cenubî Amerika muahedesi » ne, muahedeye iltihak sırasında tarafımızdan tasrih edilen ihtirazî kayidler altında, Cümhuriyet Hükûmetince vukubulan iltihak tasdik olunmuştur.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunun icrasına Hariciye vekili memurdur.

23 teşrinisani 1936

HARBİN ÖNÜNÜ ALMAĞA MAHSUS CENUBÎ - AMERİKA MUAHEDESİ

Sulhun takviyesine hâdim olmak ve evrensel ahenk fikrinin inkişafı için bütün mütemeddun milletler tarafından sarfedilmiş olan mesaiye iştiraklerini temin eylemek maksadile;

Tecavüzî harbleri ve silâh kuvveti istimal ederek feth suretile arazi iktisabını, bu muahedenin müsbet hükümlerile imkânsız bırakmak ve gayri meşruluğunu kuvvei müeyyide altına alarak akim kılmak ve bunların yerine asilâne adil ve nasafet fikirlerine müstenid muslihane sureti halleri ikame etmek gayesile;

Dünyaya sulhun bahşettiği maddî ve manevî refah ve saadeti temin eden en müessir vasıtalardan birinin, yukarıda zikredilen prensiblerin ihlâli akibinde tatbik edilecek olan beynelmilel ihtilâfatın muslihane halli hakkında daimî bir sistem teşkili olduğuna kani olarak;

İşbu muahedeyi tanzim etmek suretile ademi tecavüz ve anlaşma hususundaki maksadlarını mukavele şekline koymağa karar vermişler ve bu bapta murahhas olmak üzere:

Tayin eylemişlerdir.

Mumaileyhim usulüne muvafık olduğu anlaşılan salâhiyetnamelerini müteakiben yekdiğerine tebliğ ettikten sonra atideki hükümler üzerinde mutabık kalmışlardır:

Madde — 1

Yüksek Âkid Taraflar, müteakibil münasebetlerinde, tecavüzî harbi takbih ettiklerini ve ne mahiyette olursa olsun aralarında zuhur edebilecek olan niza ve ihtilâfları hukuku düvelin vaz ve kabul ettiği muslihane vasıtalardan başka suretle halletmeyeceklerini alenen beyan ederler.

Madde — 2

Yüksek Âkid Taraflar, araziye müteallik meseleleri, kendi aralarında, cebir ve şiddet istimalile halletmeyeceklerini ve muslihane tariklerle olmadıkça araziye müteallik hiç bir sureti tesviyeyi, ne de

müsellâh kuvvet istimali ile yapılan işgali veya arazi iktisabını makbul ve muteber addetmiyeceklerini beyan ederler.

Madde — 3

İhtilâf halinde bulunan taraflardan birinin evvelki maddelerde münderiç mükellefiyetleri icra etmemesi halinde Âkid Devletler, sulhun muhafazası için bütün gayretlerini sarfetmeyi taahhüd ederler. Bu hususa bitaraf sıfatile Âkid Devletler, munzisinden bulunacakları diğer müşterek muahedeler mucibince ittihazma mecbur olabilecekleri hattı hareket müstesna olmak üzere, müşterek ve mütesanid bir hattı hareket ittihaz edecekler; hukuku düvelin cevaz verdiği siyasî, hukukî veya iktisadî vesaiti mevkii file vazeyleyecekler, hiç bir hususta ne siyasî ve ne de müsellâh bir müdahaleye müracaat etmeksizin efkârı umumiyenin nüfuz ve tesirini istimal eyleyeceklerdir.

Madde — 4

Yüksek Âkid Taraflar, makul bir müddet zarfında diplomasi tarikile halledilemeyen bütün ihtilâfatta, atideki maddede tadad edilen ihtirazî kayidlerden başka ihtirazî kayid dermeyan etmeksizin, sureti mahsusada zikredilen ihtilâflarla müteakabil münasebetlerinde zuhur edebilecek sair bilecümle ihtilâfatı işbu muahede ile kabul edilen uzlaşma usulüne arza kendilerini mecbur kılarlar.

Madde — 5

Yüksek Âkid Taraflar ile bu muahedeye bilâhare iltihak edecek Devletler imza, tasdik, yahud iltihak esnasında, uzlaşma usulüne karşı atideki bir kaç kuyudu ihtiraziye den başka kuyudu ihtiraziye dermeyan edemeyeceklerdir:

a) Mahiyeti ne olursa olsun halli için müsalemetkâr muahede, mukavele, misak veya itilâfnameleler aktedilmiş olan ihtilâflar; şurası mukarrerdir ki bu mukavele mezkûr muahedatla hiç bir suretle mübâyenet teşkil etmeyip sulhu temin eden vasıta olarak bunları itmam etmektedir. Evvelki muahedelerle halledilmiş olan mesail veya nikat da aynı vaziyettedir.

b) Âkid Tarafların bilâvasıta sureti tesviye ile hallini veya beyinlerinde biltilâf hakeme yahud adlî sureti tesviyeye arzını tercih ettikleri ihtilâfat;

c) Hukuku düvelin, her Devletin teşkilâtı esasiesinin kabul ettiği rejime tevfiikan salâhiyeti munhasırasına terkettiği mesail ki binnetice Âkid Taraflar millî veya mahallî makamatı kazaiyenin bu mesail hakkında derecei nihaiyede hüküm vermesinden evvel keyfiyetin uzlaşma usulüne arzına muhalefet edebilirler; alnen ihkârı haktan imtina veya adlî teahhur keyfiyetleri bundan müstesna olup bu takdirde uzlaşma usulü en geç bir sene içinde başlayacaktır.

d) İhtilâf halinde bulunan Tarafların teşkilâtı esasiesinin kabul ettiği umdelere temas eden nikat; şüphe ve tereddüd halinde, her Âkid Taraf kendi mahkeme veya en yüksek adalet divanı bu gibi salâhiyetleri haiz bulunduğu takdirde onların bu husustaki müdellel mütaleasına müracaat edecektir.

Yüksek Âkid Taraflar, her ne vakit olursa olsun XV nei maddede musarrah olan surete tevfiikan, uzlaşma usulü hakkında kendileri tarafından, dermeyan edilen kuyudu ihtiraziye yi tamamen veya kısmen terketdiklerini mübeyyin vesikayı tebliğ edebileceklerdir.

Âkid taraflardan birinin dermeyan ettiği kuyudu ihtiraziye neticesi olarak diğer Âkid Taraflara bu Devlete karşı kabul edilen istisnalar hariç olmak üzere, bir mecburiyet terettüb etmeyecektir.

Madde — 6

Daimî uzlaşma komisyonu veya evvelce meri muahedat mucibince bu vazife ile mükellef beynelmilel diğer bir teşekkülün fikdanı halinde Yüksek Âkid Taraflar ihtilâflarını, Âkidlerin her meseledeki

hilâfına itilâfları müstesna olmak üzere, âtideki surette teşekkül edecek olan bir uzlaşma komisyonunun tetkik ve tahkikine arz etmeyi taahhüd ederler.

Uzlaşma komisyonu beş azadan tereküb edecektir. İhtilâf halindeki Taraflardan her biri kendi tebaası arasından intihab olunabilecek bir aza nasbedecektir. Mütebaki üç aza muhtelif tabiiyetlerde bulunmak şartile ahar Devletler tebaası arasından Âkidlerce biltilâf tayin edilecektir. Bu azaların mutad ikametgâhları alâkadar Tarafların arazisinde olmayacak ve kendileri bunlardan hiç birinin hizmetinde bulunmayacaktır. İhtilâf halinde bulunan Devletler uzlaşma komisyonunun reisini bu üç aza arasından intihab edeceklerdir.

Mezkûr Devletler bu intihab hususunda uyuşamadıkları takdirde keyfiyeti üçüncü bir Devlete ve yahud mevcut sair beynelmilel bir teşekküle tevdi edebilirler. Şayed bu suretle tayin edilen namzedler her iki taraf veya bunlardan biri tarafından kabul edilmediği takdirde her Âkid Taraf intihab edilecek aza adedine müsavi adedde bir namzed listesi ibraz edecek ve Uzlaşma komisyonunu teşkil edecek namzedler kura neticesinde teayyün edecektir.

Madde — 7

Her Devletin dahili kavaninine göre kanunu esasiyi, muahedatı ve hukuku düvelin umumî prensiblerini derececi nihaiyede veya tek derecede ve her biri kendi hakkı kazaları teallûk eden nıkatta tefsire salâhiyettar olan mahkemeleri veya Yüksek Adalet divanları, Uzlaşma komisyonuna işbu muahede ile tevdi edilen vazai fi ifa etmek üzere, Yüksek Âkid Taraflarca tercihan irae edilebilecektir.

Bu takdirde mahkeme veya Divan, ihtilâf halindeki Âkid Tarafların müttetikân ittihaz edecekleri karara nazaran, ya umumî içtima halinde yahud da yalnız başına hareket etmek veya sair Divan ve mehakimin azalarile muhtelit bir komisyon teşkil etmek suretile çalışabilecektir.

Madde — 8

Uzlaşma komisyonu kendi usulünün kavaidini bizzat kendisi tayin edecek ve bu usul her halü kârda hukukî mahiyette olacaktır.

İhtilâf halindeki Âkid Taraflar meselenin bütün evveliyatını ve icab eden malûmatı ita ve komisyon mezkûr Âkid Taraflardan bunları talep eyleyebilecektir. İhtilâf halindeki Devletler, kendilerini murahaslar tarafından temsil ettirebilecek ve müşavir ve mütehasıslar bulundurabilecek ve kezalik her nevi şahidler ikame edebileceklerdir.

Madde — 9

Uzlaşma komisyonunun mesaisi ve müzakeratı Âkid Tarafların muvafakati üzerine komisyon tarafından karar verilmedikçe neşredilmeyecektir. Hilâfına ahkâm mevcut olmadıkça komisyonun kararları âranın ekseriyetile ittihaz olunacaktır; fakat komisyon, azalarının cümlesi hazır olmaksızın mevzuu ihtilâf olan meselenin esası hakkında karar veremez.

Madde — 10

Komisyonun vazifesi, tetkikine arzedilen ihtilâfların uzlaştırılmasını temindir. Komisyon, ihtilâfa mevzu teşkil eden meseleleri bitarafane tetkik ettikten sonra mesaisinin netayicini raporuna dercedecek ve âdil ve munsif bir sureti halle matuf olan tesviye esaslarını alâkadar Âkid Taraflara teklif edecektir. Komisyonun raporu, gerek hâdiselerin izah veya tefsiri, gerek mülâhazat serdi veya hukukî netayic tevliidi nıkatı nazarından, hiç bir veğhile ne bir hüküm ne de bir hakem kararı mahiyetinde olmayacaktır.

Madde — 11

Uzlaşma komisyonu ilk içtima tarihinden itibaren bir sene zarfında raporunu tevdi edecek-

tir. Ancak Âkid Taraflar aralarında anlaşarak işbu mühletin kısaltılmasına veya uzatılmasına karar verebilirler.

Bir kere tatbikına başlanılınca uzlaşma usulü, ancak ihtilâfın Âkid Taraflar arasından doğrudan doğruya tesviyesile veyahud bunun hakeme veya beynelmilel adalete arz edilmesi hakkında bilitilâf ittihaz kılınacak muahhar karar ile inkıtaa uğrayabilir.

Madde — 12

Uzlaşma komisyonu raporunu Âkid Taraflara tebliğ etmek için kendilerine altı ayı tecavüz etmemek üzere bir mühlet tayin edecektir. Bu mühlet zarfında Âkid Taraflar komisyonca teklif edilen sureti hallin esasları hakkında kararlarını bildirmeye mecburdurlar. Bu mühletin inkızasında, komisyon, Âkid Tarafların kararını nihaî bir senedle tevsik edecektir.

Bu müddet, teklif edilen sureti halli veyahud her iki tarafın müttefikane diğer dostane bir sureti tesviyeyi kabul etmeksizin geçtiği takdirde, ihtilâf halinde bulunan Taraflar işbu muahedenin 1 ve 2 nci maddesinin hudud ve şümulü dahilinde münasib gördükleri veçhile hareket etmek serbestisini geri alacaklardır.

Madde — 13

Uzlaşma usulünün tatbikına başlanmasından. Tarafların kararlarını ittihaz etmeleri için komisyon tarafından tesbit edilen müddetin hitamına kadar, alâkadar Taraflar komisyonun hazırlamakta olduğu sureti hallin icrasına mazarrat ika edebilecek bütün tedabirden ve umumiyetle ihtilâfı vahimleştirmeye veya uzatmağa sebep olabilecek bütün efalden ictinab etmekle mükelleftir.

Madde — 14

Uzlaşma usulünün devamı müddetince komisyon azaları miktarı münaziünfih Taraflarca bilitilâf tesbit edilecek olan bir ücret alacaklardır. Mezkûr Taraflardan her biri kendine aid masarifi bizzat ifa edecek ve müşterek ücret ve masarifi de mütesaviyen tesviye eyleyecektir.

Madde — 15

Bu muahede Yüksek Âkid Tarafların teşkilâtı esasîyesinin hükümlerine tevfikane mümkün olduğu kadar çabuk olarak tasdik edilecektir.

Muahedenin aslı ile tasdiknameler Arjantin Cümhuriyeti Hariciye Nezaretine tevdi edilecek ve bu makam da tasdiknameleri mumzi Devletlere tebliğ edecektir. Muahede Yüksek Âkid Taraflar arasında tasdiknamelerin tevdi tarihi sırasına göre meriyete girecektir.

Madde — 16

Bu muahedeyi imza etmemiş olan her Devlet ona iltihakını mutazammın vesikaı Âkid Devletlere tebliğ için Arjantin Cümhuriyeti Hariciye Nezaretine göndermek suretile iltihak edilecektir.

Madde — 17

Bu muahede gayrimuayyen bir müddet için aktebilecek, fakat bir sene evvelinden yapılacak tebliğat ile feshedilebilecektir; bu takdirde mumzi Devletlere karşı muahedenin hükmü baki kalmakla beraber fesheden Devlet hakkında muahede hükümden sakıt olacaktır. Fesih keyfiyeti Arjantin Cümhuriyeti Hariciye Nezaretine tebliğ edilecek ve bu Hükümet de Âli Âkid Taraflara keyfiyeti iblağ edecektir.

Tasdikan lilmekal yukarıda esamisi zikrolunan murahhaslar işbu muahedeyi imza eylediler.

Hariciye vekili Doktor Rüştü Aras tarafından Arjantin Cümhuriyeti Dış bakanı Carlos Saavedra Lamas'a gönderilen 21 haziran 1935 tarihli ve 12712/713 sayılı mektubun tercümesi

Bay Bakan,

4 ikinci teşrin 1934 tarihli ve 72849 sayılı telgrafnamemi hatıra getirerek Cümhuriyet Hükûmetinin işbu mektubumla aşağıdaki ihtirazî kayıtlar altında harbin önünü almağa mahsus Rio de Janeiro muahedesine iltihak ettiğini Ekselânsınızla tebliğ etmekle kesbi şeref eylerim:

1) İltihak keyfiyeti ezcümle Milletler Cemiyeti Misakı, Briand - Kellog misakı, 3 ve 4 temmuz 1933 tarihli Londra muahedeleri, İttifak muahedeleri ve saire gibi senedattan ve Beynelmîl La Haye Divanı daimii adaleti nizamnamei esasisinin 36 nci maddesi ihtiyarî hükmüne iltihak gibi hususattan mütevellid olarak akdemec yapılmış olan taahhüdâtı hiç bir veçhile ihlâl edemeyeceği gibi mezkûr taahhüdatta, ne mahiyette olursa olsun, yeni bir vaziyet ihdas etmeyecek veyahud bunların tebdil ve tağyirini tazammun eylemeyecektir. Taahhüdâtı vakra işbu iltihak dolayısıyla hiç bir teşmil veya tahdide uğramaksızın kâmilan meriyetini muhafaza edecektir.

2) Türkiye, Milletler Cemiyeti azasından olması itibarile, Milletler Cemiyeti misakı haricinde, Rio de Janeiro muahedesinde musarrah olan uzlaşma usulüne ancak her münferid halde alâkadar Devletlerin muvafakati alındıktan sonra tevessül olunabilir.

Bu ihtirazî kayid Rio de Janeiro muahedesinin 5 nci maddesine tamamen tevafuk etmektedir.

Aynı zamanda, Cümhuriyet Hükûmeti, memlekette meri ahkâmı esasıye ile Rio de Janeiro muahedesinin 5 nci maddesi (d) fıkrasına tevfikân, dahilî salâhiyeti cümlesinden olan her meselenin bilâhare yeniden hükme iktiran etmek veya uzlaşma maksadile her hangi beynelmîl bir teazuva intikal ettirilemeyeceğini sureti mahsusada tasrih etmeğe lüzum görür.

3) İşbu iltihak, araziye müteallik her hangi bir ihtilâfın doğrudan doğruya veya dolayısıyla Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti tarafından tanınmasını veya noktai nazarınm tebeddülünü tazammun etmeyecek, hududların vaziyeti hazırasında bilâistisna hiç bir gûna arazi ihtilâfı olmayacaktır. İltihak keyfiyeti kezalik Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetince Milletler Cemiyeti misakile deruhde edilen vecibelerin tevsî veya teccidini istilzam etmeyeceği gibi, işbu Hükûmetin beynelmîl Divanı daimii adalet nizamnamei esasisinin 36 nci maddesi ihtiyarî hükmüne iltihakı sırasında tasrih edilen hususatta bir uzlaşma veya adli veya hakem kararına müstenid hal suretinin kabulünü dahi istilzam etmeyecektir. Türkiye Hükûmetinin tamamiyeti mülkiyei hazırasının ve turuku muvasale üzerindeki de dahil olmak üzere hukuku hükümanisinin münakaşasını icab ettirebilecek esasa veya usule müteallik kâfeî hususat bu cümledendir.

İşbu iltihak keyfiyeti muahedenin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından tasdikından sonra Türkiye için tamamile mabihittatbik olacaktır.

Bu vesile ile dahi, ehemmiyet ve fevaidi âlemce takdir edilen böyle bir sulh âmilinin tahakkuna bu rütbe gayretle yardım dokunmuş olmasından dolayı Ekselânsınızı tebrik etmeği vazife bilirim.

En yüksek tazimatımın teminatını lütfen kabul buyurunuz. Bay Bakan.

<i>Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	21 - XI - 1936 ve 1/537
<i>Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhur Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	23 - XI - 1936 ve 4/920
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cild ve sayfa numaraları</i>	:	Cild Sayfa
	:	11 54
	:	12 250
	:	13 30,52,53,54,57:60